

Η κατά των δαιμόνων πάλη στο έργο του Ευαγρίου

[Ορθοδοξία](#) / [Θεολογία](#)

[Μαρία Καράμπελια, Δρ. Θεολογίας ΕΔΙΠ ΑΕΑΘ](#)

Έτσι ο Ευάγριος καθιερώνεται ως ειδικός στη δαιμονική πάλη καθώς στο πρόσωπό του αναγνωρίζεται σύμφωνα με τον David Brakke «ένας έμπειρος και πετυχημένος παλαιστής ενάντια στους δαίμονες, ένας κληρονόμος σε μια μακρά παράδοση μοναστικών δασκάλων και ένας αυθεντικός ερμηνευτής της Γραφής. Η αυθεντία του αναγνωρίζεται στην ικανότητά του να επιλέγει “προσεκτικά” από ολόκληρη τη Βίβλο τις λέξεις που είναι πιο κατάλληλες στη δαιμονική σύγκρουση, παρόλο που είναι “διάσπαρτες” και “δύσκολο να βρεθούν”»^[1]. Γι’ αυτό και ο John Bamberger λέει χαρακτηριστικά ότι «ο Ευάγριος επρόκειτο να γίνει ο ανατόμος των παθών στην εκδήλωση και στην συμπεριφορά αλλά και στην διαψυχική τους ενέργεια. Κατείχε μια εξαιρετικά δυναμική άποψη των λειτουργιών τους»^[2]. Αυτός είναι και ο λόγος που αξιοποιείται από την σύγχρονη Ψυχολογία.

Ο Ευάγγριος για την αντιμετώπιση των λογισμών δεν εισηγείται την απώθησή τους αλλά τη συνειδητή μεταμόρφωσή τους και η ισχύς της θέσης του αποδεικνύεται διαχρονική και επίκαιρη. Σύμφωνα με τον Ιωάννη Κορναράκη «η στάση του αποτελεί τη βάση της σημερινής ψυχοθεραπευτικής επιστήμης που επιδιώκει την αποκατάσταση της ψυχικής υγείας του ασθενή με τη μέθοδο της συνειδητοποίησης των απωθημένων και συμπλεγματικώς δρώντων ψυχικών του περιεχομένων[3]... Τα πάθη καταπολεμούνται αποτελεσματικότερα όταν αντιμετωπίζονται άμεσα και ψύχραιμα και όχι όταν καταπιέζονται με την αποφυγή της ικανοποίησής τους. Η άρνηση της πραγματοποίησής τους αποτελεί την αρνητική όψη της καταπολέμησής τους. Η θετική αντιμετώπισή τους συνίσταται στη συνειδητή εκρίζωσή τους με την υπομονή, την προσευχή και την πρακτική άσκηση»[4]. Η ενσυνείδητη αναχαίτισή τους συνίσταται στην αποδοχή και εφαρμογή των αντίστοιχων αρετών· τα αρνητικά πάθη όχι μόνο δεν απωθούνται, αλλά μετασχηματίζονται σε θεοειδείς έξεις.

Τελικά η προσευχή αναγνωρίζεται ως το επίκεντρο του εσωτερικού πολέμου. Για τους ανθρώπους αποβαίνει προσηνής και σωτήρια, ενώ για τους πονηρούς λογισμούς απεχθής και πολέμια[5]. Η προσευχή δεν είναι ένα πολιτιστικό γεγονός αλλά μια μάχη ενάντια στο κακό[6]. Και η μάχη αυτή για τον Ευάγριο είναι συγκεκριμένη. Πρόκειται για οκτώ συγκεκριμένους λογισμούς που ο Ευάγριος τους συνοψίζει κλιμακωτά με σκοπό την αποτελεσματικότερη καταπολέμησή τους. Σύμφωνα με τον George Tsakiridis «ο Ευάγριος γράφει σχετικά με τους εξωτερικούς δαίμονες που επηρεάζουν το μοναχό στο κυνήγι του Θεού. Είτε κάποιος αληθινά πιστεύει ή όχι στα δαιμονικά όντα που περιπλανώνται ψάχνοντας να βάλουν σε πειρασμό τους ανθρώπους για να κάνουν κακό, η μεταφορά του δαιμονικού είναι χρήσιμη επειδή δίνει προσωποποίηση στο κακό και επομένως κάνει πιο εύκολη τη μάχη. Όταν ένας αντίπαλος αναγνωρίζεται, μόνο τότε μπορεί η μάχη αληθινά να ξεκινήσει. Αυτή η προσωποποίηση επιτρέπει σε κάποιον να νιώσει σαν να μάχεται ένα φυσικό εχθρό, που μερικές φορές ίσως είναι ευκολότερο από το να παλεύει ένα άγνωστο άγχος. Το άγνωστο συχνά προκαλεί περισσότερο

φόβο από το γνωστό, και σε πολλές περιπτώσεις αυτή η υπερφυσική αναγνώριση ίσως είναι χρήσιμη. Ακολουθώντας το έργο του Ευαγρίου, ο δρόμος προς το Θεό είναι πιο εύκολος μέσω της μάχης με τους δαίμονες, όπως και με τον εαυτό μας. Αυτό ισχύει για όλη την υπερφυσική γλώσσα, αλλά κάποιος πρέπει να είναι προσεκτικός όταν εφαρμόζει αυτή τη γλώσσα στην ψυχοθεραπεία, όπως είχε προσέξει ο Χρυσόστομος. Στη μάχη ενάντια στο ηθικό κακό, το να δίνεις γλώσσα σε αυτή τη μάχη είναι χρήσιμο και μπορεί να μαθευτεί από τους Πατέρες, ειδικά από τον Ευάγριο»[7]. Ωστόσο, παρά τον νηπτικό αγώνα του ανθρώπου, το έργο της κατάρριψης των μηδενιστικών δυνάμεων παραμένει πάντοτε δωρεά του Θεού. Σύμφωνα με τον Ευάγριο, η μόνη σωτήρια λύση απέναντι στις αδιάκοπες δαιμονικές επιθέσεις είναι η προσφυγή στη θεία βοήθεια και προστασία[8]. Μέσα σε ένα χριστιανικό πλαίσιο, η μάχη να ζήσεις μια ηθική ζωή επιτυγχάνεται με τη βοήθεια του Θεού, και όχι έξω από τον Θεό[9]. Στόχος της θεωρείται η απάθεια.

Ως πρότυπο της απάθειας για τους μοναχούς προβάλλεται ο Μ. Αντώνιος, που εγγυάται την ορθή αντιμετώπιση των θεμάτων που αφορούν την ασκητική ζωή[10]. Ωστόσο η απάθεια δεν είναι η ισοπέδωση των ανθρώπινων συναισθημάτων σ' έναν βαθμό αδιαφορίας προς τους ανθρώπους, αλλά μια κατάσταση όπου όλοι οι άνθρωποι μπορούν ν' αγαπηθούν, τουλάχιστον ζώντας με ηρεμία και χωρίς μίσος για τους άλλους[11]. Η απάθεια δεν είναι αρνητική ή στερητική, αλλά μία εκτεταμένη δραστηριότητα της εξαγνισμένης καρδιάς[12]. Ο Jeremy Driscoll επιχειρώντας να ερευνήσει τη σχέση ανάμεσα στην ευαγριανή απάθεια και την ενέργεια της καρδιάς, συμπεραίνει ότι «η «αγνότητα της καρδιάς» σημαίνει αυτό που εκφράζεται με τον όρο «απάθεια»[13]. Με τη διερεύνηση των ευαγριανών κειμένων διαπιστώνεται ότι η σοφία αναπαύεται στην ταπεινή καρδιά. Αυτό σημαίνει ότι ο Ευάγριος συνδέει τη βιβλική έννοια της «ταπεινής καρδιάς», με αυτή της «αγνής καρδιάς», που μάλιστα συνοψίζει και τον στόχο της πρακτικής»[14]. Η αγνότητα της καρδιάς και η απάθεια είναι διαφορετικοί τρόποι για να πεις το ίδιο πράγμα. Συνεπώς η καρδιά είναι σημαντική, παρά την αντίθετη εντύπωση που διατυπώνεται μερικές φορές. Όπως επισημαίνει και ο Kevin Korrigan «ενώ το να είσαι σε σώμα ή συνδεδεμένος με το σώμα είναι για τον Ευάγριο ένα δύσκολο ζήτημα, ωστόσο “μέσω του σώματος” μπορεί κάποιος να αποκτήσει την απάθεια μιμούμενος τον Χριστό, που δίδαξε στους ανθρώπους με το παράδειγμά του τη σωστή χρήση της “σάρκας”»[15]. Ο Ευάγριος μιλά για τον νου που παρουσιάζεται στην Αγία Τριάδα. Σ' αυτόν τον δρόμο η καρδιά και η αγνότητά της παραμένουν το επίμαχο ζήτημα. Πρόκειται για την πραγματικότητα της διευρυμένης καρδιάς. Όπως παρατηρεί και ο Jeremy Driscoll «η καρδιά δεν είναι μόνο κάτι εξαγνισμένο στην πρακτική, αλλά αποτελεί με κάποια έννοια το απόλυτο όργανο της θεωρίας, διευρυμένη και ανασηκωμένη από τη γνώση των όντων»[16].

Αυτό σημαίνει ότι καμία νοησιарχία δεν κυριαρχεί στην ευαγγελική διδασκαλία, εφόσον ως προϋπόθεση για την αναγωγή του ανθρώπου στη βαθμίδα της θεολογίας δεν θεωρείται μόνο η γυμνότητα του νου αλλά και η αγνότητα της καρδιάς. Νους και καρδιά συμπλέκονται για να βιώσουν μία μοναδική εμπειρία, την εμπειρία της παρουσίας του Θεού.

[Διαβάστε ολόκληρη τη μελέτη εδώ](#)

Παραπομπές:

[1] Βλ. D. Brakke, *ό.π.*, σ. 34.

[2] Βλ. J. Bamberger, *ό.π.*, σ. lxxii.

[3] Βλ. Ι. Κορναράκη, *ό.π.*, σ. 26.

[4] Βλ. Ι. Κορναράκη, *ό.π.*, σ. 27.

[5] *Περὶ Προσευχῆς ΜΘ΄*, PG 79, 1177 B και ΒΕΠΕΣ [Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων], τόμος 79^{ος}, «Ευάγριος Ποντικός (Μέρος Β΄)», Ἐπιμέλεια Ἡ. Μουτσούλα, Γ. Κουνάβη και Δ. Καλλιντέρη, Ἀθήναι, 2000, σ. 109: «πᾶς ὁ συγκροτούμενος πόλεμος μεταξὺ ἡμῶν τε, καὶ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων, οὐ περὶ ἑτέρου γίνεται, ἢ περὶ πνευματικῆς προσευχῆς· λίαν γὰρ πολέμιος αὐτοῖς ἐστί, καὶ ἐπαχθεστάτη, ἡμῖν δὲ σωτήριος, καὶ προσηνεστάτη».

[6] Βλ. G. Tsakiridis, *ό.π.*, σσ. 37-38.

[7] Βλ. G. Tsakiridis, *ό.π.*, σσ. 111-112.

[8] *Παρινέσεις πρὸς Μοναχούς*, Frankenberg, «Evagrius Ponticus», *Abhandlungen der Königlich Gesellschaft der Wissenschaften zu Göttingen, Philol.-hist. Kl., neue Folge, Band XIII, 2*, Berlin, 1912, σ. 555 και ΒΕΠΕΣ, τόμος 79^{ος}, *ό.π.*, σσ. 154-175: «ἀναίσχυντοι οἱ δαίμονες καὶ πολλάκις ἠττηθέντες τοῦ πολέμου οὐ παύονται· μάθε δὲ τοῦτο ἀπὸ τῶν παλῶν τοῦ Κυρίου σου· μάλα δόλια καὶ ποικίλαι αἱ μεθοδία αὐτῶν... Τίς δύναται ἐκφύγειν αὐτούς εἰ μὴ ὁ τῷ κτίστη προσφεύγων;».

[9] Βλ. G. Tsakiridis, *ό.π.*, σ. 50.

[10] Βλ. J. Bamberger, *ό.π.*, σ. lxxiii. Πρβ. G. Tsakiridis, *ό.π.*, σ. 54: « *Η απάθεια είναι σημαντική για τη μεταφυσική του Ευάγριου και τη μοναστική πνευματικότητα. Τα πάθη ήταν ένα κεντρικό κομμάτι της ελληνικής φιλοσοφίας γιατί προκαλούσαν πόνο. Η ευαγγελική διδασκαλία ακολουθεί αυτή την έννοια και αναγνωρίζει τα πάθη ως τη ρίζα του ηθικού κακού στο σύστημα των λογισμών. Για τον Ευάγριο η απάθεια είναι το μέσο κατάκτησης του θανάτου για τον οποίο ο μοναχός εκπαιδεύεται με σκοπό να λειτουργεί σ' ένα σώμα χωρίς πάθη*».

[11] Βλ. J. Bamberger, *ό.π.*, σ. lxxxv.

[12] Βλ. K. Korrigan, *ό.π.*, σ. 71.

[13] Βλ. J. Driscoll, *ό.π.*, σ. 82.

[14] Βλ. J. Driscoll, *ό.π.*, σ. 89.

[15] Βλ. K. Korrigan, *ό.π.*, σ. 44.

[16] Βλ. J. Driscoll, *ό.π.*, σ. 91.

<https://bit.ly/2WQ2EQf>